

Zuzana Muchová-Daxnerová

TAM... NA KONEČNÉ STANICI

TAM...
NA KONEČNÉ
STANICI

Zuzana Muchová-Daxnerová

ÚVOD

Sedím si v klidu svého domova a vzpomínám.

Jak je mi najednou všechno vzdálené!

Celou tu nedávnou minulost jako bych viděla přes průhlednou clonu, která je trošku zamlžená. A přitom ty nekonečné roky mého neaktivnějšího života byly těžké i úžasné, náročné, hektické i znepokojivé, ale také přínosné a obohacující. Prožívala jsem je velmi intenzivně a zdálo se mi, že nic nemůže být pravdivější. Převážnou část tohoto období jsem trávila v úplně odlišném prostředí, než jsem byla předtím naučená a zvyklá.

Když jsem po dvačtyřicítce odcházela za prací do místa přes čtyři sta kilometrů vzdáleného od domova, netušila jsem, že se definitivně vrátím až za devatenáct let. Vlastně jsem nevěděla, jestli se vůbec vrátím. I když jsem prakticky musela odejít z mnoha důvodů, byly začátky hodně těžké.

Ale nevzdala jsem se, klopotně se prodírala spleť životních peripetií a vše nakonec ustála.

A najednou pevně stojím na jiné cestě, důvěrně známé a milé, i když za ta léta pozměněné. Ano, navštěvovala jsem ji i opouštěla celou tu dlouhou dobu, ale pořád jsem nevěděla, jestli se po ní jednou někdy vydám až na konečnou, anebo po ní vůbec nepůjdu.

Jsem na ní!

Jistě už neuhnu, nemám pro to důvod ani sílu.

Můžu jen v údivu vzpomínat na tu dlouholetou, neuvěřitelnou, a přitom skutečnou životní etapu. Člověk se v ní uhnízdil a cítil se tak opravdově! Snad už ani na změnu nevěřil. A náhle se nachází tam, po čem dlouhá léta tesknil... a jako by všechna ta absence nebyla. A je to očekávané, konečné, neměnné. Vše se ocitne na správných kolejích, které za ta léta trošku zvětraly, ale začínají se opět lesknout.

Jsem pevně ukotvena na cestě, která mě opět přijala, vede, hladí i konejší. Jsem doma.

Nedávná minulost, to dlouholeté období, které se zdálo nekonečné, najednou udělalo frnk – a je pryč. Zvláštní! Kde to všechno je? V mozku! V hlavě! V duši! Tam zůstávají vzpomínky, které se vracejí.

1. NA JEDNÉ LODI

„Ono se to hezky říká. Ale v praxi je všechno úplně jinak,“ řekla Alena a ostatní holky souhlasily nebo jen němě přikyvovaly.

Povalovaly se porůznu na postelích pokojíku jednoho pražského hostelu. Zítra je čeká další náročný den... a pak cesta domů. Po čtrnácti dnech se opět setkají, jako ostatně každý druhý víkend.

Sešly se zde náhodou při absolvování půlročního kurzu osobního asistenta pro handicapované. Kurz je financován evropskou unií, která také proplácí ubytování i cestovné. Jsou tady ženy různého věku, z různých koutů republiky.

Hostel v pražské části Rajska zahrada naproti stanici metra je přiměřeně čistý, žádný luxus, ale taky žádná ratejna. Prostě hostel.

Sanitářky, pečovatelky, ošetřovatelky, pracovnice přímé péče nebo terénní služby – všechno jsou to různá označení pro prakticky stejnou činnost. Pro pomoc potřebným lidem – starým i mladým, kteří jsou postižení, nemocní, nesoběstační, nemohoucí. V tomto zaměstnání se najde i několik mužů, každé zařízení má nějakého. Bylo by jich potřeba víc, je to velmi fyzicky náročné, ale za ty peníze se do takovéto práce nikdo z pánů nehrne.

„Když budete mít pocit, že to nezvládáte, že už nemůžete, odejděte! Nic nestojí za to, abyste se zhroutili nebo došli

k syndromu vyhoření,“ říká sympatická žena středního věku za malou katedrou v místnosti připomínající školní třídu. A vlastně to taková třída je... v tom malém školicím středisku nedaleko centra Prahy.

Tento kurz jsem si vybrala sama poté, co jej absolvovala mladší kolegyně a vyprávěla mi o něm. Zajímalo mě vše, co v něm probíhalo... ráda jsem se vzdělávala ve svém oboru. A navíc jsem předběhla dobu. Sanitární kurz i různá školení nestačila, a brzy si vedení zařízení, kde jsem pracovala, i většina ostatních ústavů, kladlo jako podmínku, tento kurz absolvovat pro každého stávajícího i nastávajícího zaměstnance.

V naší skupině jsou i dva muži, jeden z nich je můj manžel. Ten se také po ztrátě svého zaměstnání vydal na tuto cestu a začal v geronto-psychiatrickém sanatoriu pracovat jako ošetřovatel.

Nejdříve jsme pracovali spolu, ale já pak přešla do jiného zařízení. Absolvuje kurz se mnou, a tehdy spolu trávíme sobotní noci v samostatném pokojíku na hostelu. Využíváme tuto pro nás přitažlivou možnost a děláme si večerní procházky, on si pak zajde na „jedno“ a já si pustím televizi. Když se však párkrát kvůli nemoci neúčastní, přespávám ve větším pokoji s jinými ženami.

Tato akce je přitažlivá i proto, že se zde setkávám se známými kolegyněmi z bývalých zaměstnání. Je to pro mě všechno velmi přínosné, jak samotné školení, tak i toto znovusetkávání a ještě k tomu získávání nových známých i poznávání večerní Prahy tak, jak se mi o tom dosud ani nesnilo.

S ostatními „žáky“ si povídáme o všem možném, ale hlavně o své práci, předáváme si různé zkušenosti, vyprávíme některé zážitky a situace. Téměř každý má v hlavě a ve vzpomínkách zavrtaný nějaký svůj významný příběh. Přímá péče o seniory a duševně nemocné a různorodost naší profese na rozdílných stupních úrovně je zajímavá, a přitom velmi náročná.

Já sama jsem měla praxi ve více různých domovech a sociálních zařízeních – v Domě domácí péče pro klienty s Alzheimerovou chorobou a stařeckou demencí, v gerontopsychiatrickém sanatoriu pro duševně nemocné, v honosné rezidenci Classis pro VIP klienty, v domově důchodců, v nemocnici, v sociální službě pro seniory, později jsem se také starala o vlastní maminku...

A všude jsem poznávala a nasávala střípky i útržky různorodých příběhů, lidských osudů, prožívala jejich bolesti i drobné radosti, smála se i v skrytu duše plakala... povídala si s těmi, kteří o to stáli. Většinou však při práci a v chvatu, protože čas nás tlačil neustále.

Každý z nás se vyrovnával s náročností naší profese jinak. Někdo za sebou zavřel dveře pracoviště a hned přesměroval svou mysl na jinou kolej. Jiný neuměl tak lehce přehodit výhybku a vše mu ještě dlouho leželo v hlavě. Přílišná empatie je průšvih, vím, o čem mluvím. Mně hodně pomohlo, že jsem doma ve volném čase o různých originálních osobnostech, jejich životě, příhodách a situacích začala přemýšlet, psát a vytvářela z nich jednotlivé příběhy.

Ale teď jsme ve školící místnosti, posloucháme lektorku a ani nedutáme.

Čtyřicet osm párů očí sleduje tu drobnou ženu, která mluví tak poutavě, že ani jeden z nás se nenudí nebo dokonce neusíná. Sedíme na židlích ve třech řadách po každé straně třídy a uprostřed je ulička. Zástup školitelů a odborníků na danou tematiku se střídá – sociální pracovník, zdravotníci, lékaři, docenti, profesori, genetická i psychiatr, ale nejlepší z nich je pro nás tato drobná paní, která promlouvá zajímavě, poutavě a s láskou.

„Vaše práce je nezaplacená a nedoceněná,“ říká po pravdě to, co víme my všichni. „Je to těžká práce jak po fyzické, tak po psychické stránce. Je to řehole. Pokud se na to necítíte, pokud vás to ubíjí, pokud máte dojem, že se už, už zblázníte, tak odejděte!“ zdůrazní ještě jednou. „Nezůstávejte! I když vás ta práce třeba naplňuje a děláte ji rádi. Protože vy sice pomáháte druhým, ale váš život je jen váš, a proto si ho važte. Pamatujte si, že všichni jste tady jenom na chvíli a pokud vás něco pustoší, snažte se z toho vymanit. Když to neuděláte, tak vás to sejme a semele tak, že se z toho nemusíte vzpamatovat. Protože to, co zmeškáte, se už nikdy nevrátí.“

Neposlechla jsem ji. I když mě to taky dostávalo, vysávalo, ubíjelo, ale i naplňovalo. Zažívala jsem stavy mysli, kdy jsem měla dojem, že už to opravdu nezvládnou. Ale vydržela jsem a spousta různých situací, zážitků a lidských příběhů mě vzala za srdce tak,

že na ně nikdy nezapomenu. Tak jako většina z nás, kdo má podobnou práci, povahu a empatii.

Vidět zápas a boj nebo i odevzdanost a usmíření v těch nejposlednějších chvílích, nemoci tomu zabránit, je těžké, ale aspoň podržet za ruku – to jsem se snažila.

2.

„Já jsem předtím dělala v Kauflandu,“ řekla mi Jarka, když jsme se procházely po Havlíčkových sadech. „To taky nebyla žádná sranda. Zodpovídali jsme za stav pokladny, a když na konci směny něco nesedělo, museli jsme vše zaplatit ze svého. A dělo se to často, zákazníci jsou velmi vynalézaví. Například dali na sáček s drahými jablky štítek s cenovkou za ty levnější. Nebylo to vždycky snadné rozpoznat a člověk nemohl být pořád ve střehu.“

„Já jsem si kolikrát říkala,“ odpověděla jsem jí, „jak může pokladní rozeznat právě ta podobná jablka.“

„Pak jsem tam dělala ostrahu,“ pokračovala Jarka, „ale to snad bylo ještě horší. Popocházíš furt ve střehu, dvanáct hodin na nohou, plat nic moc, něco se přidá za záchyty.“

„Brr!“ otřepala jsem se. „To bych nedělala ani za nic. Raději makat jak barevná. A odkud ty vlastně jsi? Kde děláš teď?“

„V jednom domově důchodců. Su z Uherského Hradiště.“

Měly jsme zrovna pauzu a využily ji beze zbytku.

Ostatní účastníci kurzu se šli projít po městě, na nákupy, případně zůstávali v budově. Já chtěla poznat okolí a hlavně pražské Havlíčkovy sady, kterým se také říká Grébovka. Je to nádherný park na Vinohradech. Tenkrát tam ještě nebyla obnovená grotta – umělá jeskyně, přesto procházka v tomto nádherném areálu parku stála za to a zopakovala jsem si ji později vícekrát.

„Já jsem dělala všude možně,“ říkala jsem Jarce. „Ve sklárnách dělnici i úřednici, v osobní pokladně na nádraží, uklízečku, kantýnskou v třineckých železárnách, v hotelu, v Kohinorce...“

Taky jsem podnikala a měla malý obchůdek ‚Pod Kaštanem,‘ se základními potravinami a smíšeným zbožím. Protože však bydlíme na hranicích se Slovenskem a Polskem, tak to s rozdělením Československa a vznikem velkých supermarketů přestalo vynášet. Dlouho jsem pak byla doma i kvůli nemocem a operaci.“

„A kde vlastně bydlíš? Někde u Karviné? Tam jsem jezdila k tetě.“

„Teď na ubytovně u Prahy, kde dělám. Ale ano, za Karvinou. Ještě kus za ní je Český Těšín, Třinec, Jablunkov a nejposlednější jsou Mosty u Jablunkova, tak tam. Naše část se jmenuje Šance.“

„Aha, to je ta přehrada, ne?“

„To si každý plete. Přehrada Šance je z druhé strany Beskyd. Naše Šance, to je historická část území, kde se kdysi nacházelo vojenské opevnění jako obrana proti Turkům. Bylo obehnané příkopem ve tvaru pěticípé hvězdy. V okolí je menších šancí víc, ale tohle je unikum. Mám ráda místa dýchající historií... u nás mi chybí různé hrady a zámky. Ty si bohatě užívám, když jedu k rodičům, já totiž pocházím z Velkých Losin.“

„To je nádherné místo v Jeseníkách. Byla jsem tam na výletě. A kde ses vzala tady?“

„Šla jsem za prací. U nás jsem totiž nemohla strašně dlouho žádnou sehnat.“

Když už byli mí synové soběstační, dva měli po vojně a nejmladší po civilce, tak jsem si řekla, že půjdu třeba do Tramtárie, jen abych už konečně dělala. Nejdříve jsem si našla práci s ubytováním v jedné krejčovské dílně u Olomouce, ale tam to nedopadlo.“

V mysli jsem se přenesla do doby, kdy jsem se rozhodla odejít z domu.

Bylo to pro mě hodně depresivní. Ženě ve středním věku, která už má dospělé děti, se těžko někde začíná nanovo s vědomím, že se domů podívá jen sporadicky. A navíc ztratí soukromí, protože vždycky bydlí s někým.

Ubytovna v činžovním domě měla dvoupokojové byty s mrňavou kuchyňkou a koupelnou. Bydlela jsem z počátku v jednom pokojíčku sama, vedlejší obývaly dvě příjemné Bulharky a dost jsme si povídaly. Starší Aleka, měla už přes sedmdesát let a uměla dobře česky, protože kdysi studovala vysokou školu v Praze. Její syn pracoval v televizi. Bývalá inženýrka si musela přivydělávat k důchodu, protože, jak řekla, z něj doma nevyžije. Chudinka, v práci nestačila, ale nebylo divu. Dost jsem ji litovala, protože jsem viděla, jak ji všechno zmáhá.

Bylo to opravdu hodně náročné. Na dílně pracovaly i ženy z okolí, ale hlavně cizinky. Majiteli se zřejmě vyplatilo je zaměstnávat a ubytovávat. Kdoví, jak je odměňoval. Obdivovala jsem tyto zahraniční pracovnice, vesměs z postsovětských republik, které jely jak fretky, ani se nezastavily, a stíhaly. Každá

dělnice u pásu dělala jeden díl kalhot a každý úkol měl jinou náročnost.

Já jsem zpočátku šila podsádky. Ty jsem zvládala, ale nesměla jsem se ani na chvíli zastavit, jenom na přestávku. Pak se vrátila pracovnice z nemocenské, jejíž práce to vlastně byla, a dali mi šít díly kalhot k sobě, anebo entlovat a přišívat poutka. Stroj nechtěl poslouchat, nitě se trhaly, jehly zlobily a křivily se a já nestíhala. A ještě k tomu otec majitele, který tam dělal něco jako údržbáře, mě osočoval, co s tím dělám, že pořád musí měnit jehly. Ostatní kolegyně říkaly, že mi byly přiděleny ty nejhorší úkony a že s tím strojem má problémy každá. Hrůza, hrůzoucí.

Vůbec jsem se nezastavila a zůstávala tam i déle, abych splnila úkol. Začínala jsem v šest ráno a kolikrát se vracela až v pět odpoledne. Unavená, vše mě bolelo, záda pálila. Jen jsem se trochu najedla a šla se projít. Chodila jsem po té malé vesničce sem a tam jako bludná duše. Někdy jsem si odpoledne zajela za sestrou do Olomouce, anebo ona přijela za mnou.

V pátek po práci jsem vždy jela domů na Šance nebo k rodičům a vracela se v neděli večer.

Později ke mně na pokoj přišla mladá holka, která vystudovala střední oděvní průmyslovku. Ale sotva začala, hned chtěla odejít, protože říkala, že takhle si to teda nepředstavovala. V inzerátu slibovali, kolik si šičky můžou vydělat, ovšem když překročí normy, které byly strašně našponované. Aleka ji přemlouvala, ať vydrží, že by se svou školou mohla pak dělat třeba mistrovou, ale dívčina stejně utekla. Já jsem si pořád myslela, že si zvyknu... a

ono to půjde. Že se to vsákne, jak se říká. Ale nevsáklo. A tak jsem se po marné snaze vše zvládat v pracovní době rozhodla k odchodu taky.

Těsně předtím se ke mně přistěhovala další paní, se kterou jsem se na seznámení rozhodla na chvíli posedět v hospodě. Než jsem tam přišla, stihla se tam se všemi štamgasty seznámit a nacamrat se tak, že jsem měla co dělat, abych ji pak dotáhla na pokoj. Ještěže to tam byla moje poslední noc.

Vytrhla jsem se ze zamyšlení.

„Nějak mě přepadly vzpomínky,“ řekla jsem Jarce. „No, byl to vopravdu v té dílně, tak jsem odešla a objevila pak inzerát, shánějící pečovatelky do nadace Dům domácí péče pro klienty se stařeckou demencí, Alzheimerovou chorobou i různými poruchami osobnosti. Nabízeli ubytování a bylo to u Sázavy, přes čtyři sta kilometrů daleko od mého bydliště. V té době taky syn Filip odešel za prací do Brna. Ztratila jsem najednou nejen domov, ale i nejmladšího syna, který pak na jižní Moravě zůstal, koupil si na Blanensku domek, oženil se, založil rodinu...”

Ale našla jsem si konečně práci, která mě lákala. Psychologie mě vždy velice zajímala, ale mé znalosti byly jen teoretické, hodně jsem o tom četla. Když jsem začínala, vůbec mě nenapadlo, co mě čeká.“

„To nenapadne nikoho,“ souhlasila Jarka. „Z vlastní zkušenosti vím, že kdo to nezažil, neuvěří. Každý má jen chytré řeči.“

„To máš pravdu. Ono se všeobecně spousta věcí idealizuje. Teprve, až do nich člověk pronikne a má možnost je poznat blíž a ze všech stran...“

Zadívala jsem se do dále. Šly jsme parkem chvíli mlčky a každá myslela na to své. Měla jsem v živé paměti, jak těžké byly mé začátky.

3.

Nikdy bych si nepomyslela, že budu vykonávat takovouto profesi. Nikdy jsem vlastně ani pořádně nevěděla, jaké jsou rozdíly mezi různými demencemi. Kdysi se všechno označovalo jako skleróza. No... a já neměla příležitost ani nejmenší zkušenosti, ani se kolem mě nikdo nevyskytoval, kdo by trpěl nějakou stařeckou demencí. Vlastně jsem o tom vůbec nepřemýšlela. Poprvé jsem o nějaké popletené stařence slyšela z vyprávění syna Filipa, když místo vojny vykonával civilku v nemocnici na ženské interně v Českém Těšíně. Kolikrát vykládal, jak tam nějaká babča měla úplně nesmyslné a zmatené řeči a jak jim utíkala. Několikrát se ztratila úplně, a Filip ji sháněl po čertech, d'áblech, ba až ve městě. Jen jsem poslouchala jeho líčení, ale to bylo asi tak všechno.

A najednou jsem byla vtažena do samého středu dění pro mě tak neobvyklého.

Nová cesta – cesta poznání

Zpočátku jsem si myslela, že to neustojím. Nejen všechny ty změny v životě, ale taky...

Byl to šok, ocitnout se na konečné stanici. Byl to šok – vidět, slyšet, vcítit se.

Klienti byli tady tak různí! Důchodci, dožívající se stáří v klidu. Další v neklidu. Starouškové normální i ti další. Lidé zmatení i popletení. Vozíčkáři. Uživatelé trvale připoutaní na lůžko. Anebo taky mladší ročníky s nějakou vrozenou vadou, jako třeba autisté, schizofrenici – jedinci s rozdvojenou osobností. Lidé, kteří prodělali dětskou mozkovou obrnu nebo zánět mozkových blan. Jedinci s poúrazovou nebo alkoholickou demencí a také epileptici.

Tolik utrpení v jednom domě!

A všichni chtěli žít a potřebovali pomoc.

Když jsem se s tím setkala poprvé, měla jsem dojem, že se zblázním taky. Že to nezvládnou. Zcela jistě to neustojím!

Jak to tady vydržím? říkala jsem si zoufale, když jsem po náročné službě osaměla na ponurém pokojíku ubytovny. Tady se člověk buď utrápí... nebo musí ztvrdnout na kámen.

A protože jsem se nechtěla utrápit a chtěla ztvrdnout na kámen, snažila jsem se uložit své srdce do ledu a namlouvat si, že se mi to daří. Tváří v tvář lidskému utrpení však málokteré srdce zamrzne.

Postupem času, jak jsem byla víc a více vtahována do role pomáhající, jakmile jsem si zvykla na některé úkony víceméně odporné, které se vykonat musí, a jak se mi jednotlivé úkony a povinnosti staly rutinou, tréma a strach opadaly a začínala jsem se cítit stále více součástí toho velkého společenství, které je tu proto, aby jiným lidem pomáhalo.

Společenství, které opravdu nevykonává povolání, ale poslání.

Už jsem si byla se vším více jistá.

A taky se ve mně začínal probouzet pocit, že mě konečně někdo potřebuje a snad jsem někomu prospěšná. Pořád ve mně ale háraly rozporuplné emoce. A pak rozhodl jeden jediný okamžik, pár minut, pár slov, a nastal zásadní zvrat v mém duševním chaosu.

Bylo to brzy ráno, když mi končila směna.

Základní povinností nočních služeb bylo předat té denní veškeré obyvatele v naprostém pořádku, včetně hygieny. To obnášelo i dvě hodiny práce. Někteří se uměli o sebe postarat sami, ale těch bylo minimum. Spousta jich potřebovala pomoc a většina veškerou pomoc.

Postupně jsem zdolávala jednotlivé pokojíky za sebou a práce se pomalu chýlila ke konci. V jednom z předposledních pokojů byly dvě babičky. Paní učitelka Pánková a paní Evička. Jinak jsme jí neřekli. Paní učitelka se o Evičku starala tak, jako by to byla její malinká holčička. Dokonce i tak, že si k ní v noci vlezla do postele.

A protože si vždy několikrát za noc obě strhly nejen oblečení, ale i pleny, podle toho to taky vypadalo. Sestřičky sice chodily v noci kontrolovat pokoje co dvě hodiny, ale tohle uhlídat nešlo.

Každá na to reagovala po svém. Některá jen s povzdechem, jiná s výkřikem, další rezignovaně.

Už jsem věděla, že není nic platné se rozčilovat a nadávat, když paní za pět minut stejně nebudou už o ničem vědět, a tak jsem to řešila v klidu. Opět a už poněkolikáté jsem převlékla

postele i obě babičky a vytřela pokoje. Paní učitelka neprotestovala, pěkně poslouchala a roztomile se usmívala. Horší to bylo s Evičkou. Ta se pořád třásla a bála se i vlastního stínu. Byl strašný problém ji převlékat a ještě horší koupat. To se chovala, jako kdyby ji někdo chtěl snad zabít. A dostat do ní léky? Strašná práce.

„Pojď, Evičko, poslechni sestřičku,“ domlouvala jí vždycky paní Pánková.

Nic to nebylo platné. Druhá bábinka se klepala, vzdorovala, bránila se. Pokud na ni některá sestřička promluvila přísněji, tak to bylo ještě horší. Já jsem už od začátku intuitivně vycítila, že s ní musím jednat velmi opatrně a trpělivě. To byla totiž jediná možnost, jak na roztřesenou Evičku.

Nakonec se mi trpělivost vyplatila a s úlevou jsem otvírala předposlední pokoj. Ten obývala jedna paní, která chodila a druhá byla trvale upoutaná na lůžko. Přes den se na chvíli vysazovala do křesla, musela se krmit, nemluvila, nekomunikovala. Za celou dobu jejího pobytu ji nikdy nikdo neslyšel promluvit.

A zdálo se, že paní vůbec nevnímá okolí a neví, co se s ní děje, dokázala jen reagovat na základní lidské potřeby – potřeby jídla a pití, kdy věděla, že má při krmení otevřít pusku a při pití sát z dětské lahvičky.

Na pokoji mě jako obvykle čekala pohroma, chodící paní jej dokázala neuvěřitelně zřítit.

„Pojďte, paní Horová, dáme všechno do pořádku,“ řekla jsem jí vlídně. „Posadíme se tady hezky na postel a sundám vám noční košilku. Dobře. A teď pojdte sem, chytněte se tadyhle té židle ano? Já vás utřu.“

Paní Horová mě mlčky a trpně poslouchala, když jsem ji umývala, převlékala a vše uváděla do původního stavu.

Ležící paní, kterou nikdy nikdo neslyšel promluvit a u které se zdálo, že skoro nevnímá okolí, najednou promluvila: „Vy jste úžasná, sestřičko!“

Čtyři slova, jediná věta, pronesená do ticha. Cítila jsem, jak se mi rozechřívá skoro zamrzlé srdíčko.

„Vy jste úžasná, sestřičko!“ kolikrát jsem si od té doby na tuto větu vzpomněla. Byla to jediná čtyři slova, která nemluvící paní pronesla.

A najednou jsem pocítila, že sem patřím. K těmto starouškům, kteří mě potřebují. Kterí mi už teď, po tak krátké době dávají najevo, jak mě mají rádi. Je dojemné, jak se ke mně obracejí. Jak ti, co můžou mluvit, děkují slovy, a ti, co nemůžou, se vyjadřují aspoň očima. Vnímala jsem to ale jen tak v skrytu duše, protože jsem byla plná vlastního trápení.

Ale každická, byť nepatrná vděčnost těch lidiček se mi zarývala do srdce. Jenže jsem si ještě nedokázala ujasnit, co ty pocity znamenají. Jen se střádaly k sobě, jako když někdo vytváří skládanku.

A tu padla ta čtyři slova: „Vy jste úžasná, sestřičko!“ Slova od nemluvící paní.

Skládanka zapadla do sebe. A já jsem najednou věděla, že toto je ta cesta, kterou jsem si zvolila správně. Nová cesta – cesta poznání.

4.

Na kurzu jsme se setkali s účastníky, kteří byli z Prahy a okolí a měli zaměstnání nedaleko bydliště, ale také s lidmi z celé republiky. Avšak jen pár z nich bylo nuceno, tak jako my, pracovat daleko od domova a bydlet na ubytovně nebo podnájmu.

Když to jinak nejde...

Ubytovna nadace byla veliká a nevzhledná budova s vysokými stropy, studená a nevlídná. Zaměstnanci, kteří zde bydleli, jezdívali asi dvacet kilometrů do práce tři stanice vláčkem. Vystřídalo se jich tu dost. Sestry, sanitáři, uklízečky...

Bydlely tam se mnou také dvě Ukrajinky.

Byly to tak zvané holky pro všechno a pracovaly takřka každý den v nadaci, kde uklízely a vypomáhaly v kuchyni, jídelně, prádelně i na zahradě. Dennodenně, dvanáct hodin, včetně sobot a nedělí. Za to občas dostaly volno, ve kterém mohly jet navštívit své manžele, kteří měli zaměstnání a ubytování někde v okolní vesnici.

Holky byly velmi pracovité a poctivé. Obdivuhodné. Doma měly děti, o které se jim starala rodina, a jednou za rok je jeli všichni domů navštívit.

Správce ubytovny – dobrý přítel paní ředitelky nadace, měl k ruce také Ukrajince Váňu, který dělal vše okolo domu, spravoval, co bylo potřeba, zběžně uklízel, kosil trávu a v zimě topil. Ale musel opatrně. Pan správce otopem šetřil. Přes den bylo topení studené a až k večeru se trošku zahřálo, aby během noci skoro vychladlo. Uhlí bylo poskrovnu, a tak Váňa topil většinou dřevem, které během roku různě nastřádal, navozil z lesa, anebo dovezl různé zbytky ze staveb a podobně. Váňa byl vlastně taky holka pro všechno. Pokud chtěl pan správce větší úklid, zavolał si k tomu jeho krajanky. Vařit nepotřeboval. Dojel si na jídlo do nadace, anebo mu ho přivezli.

Váňa od něj dostával almužnu, kterou většinou utratil za butelku něčeho ostrého. Nikdy se neopil natolik, aby působil problémy. Ale zahřálo ho to. Byl tak hodný, až byl hloupý. Novodobý otrok.

Zima tu byla krutá. Měla jsem dost často noční služby, a když následovaly po sobě... většinou mi na studeném topení nestačily uschnout ani promočené boty, které jsem potřebovala mít suché na večer do další služby. Choulívala jsem se v ledové posteli, přikrytá dvěma peřinami a snažila se spát a přetrpět tak ponurý den mezi směnami. Oč bylo lepší přijít domů po denní a pocítit sem tam závan teplého vzduchu, když Váňa zatopil. Užít si to, dokud to hřeje!

Příznivější období nastalo, když přišlo jaro a pak léto. Okolí ubytovny bylo hezké, a když se sešlo níže do obce, vylouplo se

tam náměstíčko se zámek a byl tam taky hrad, kulatá věž, kostel, dvě kaple a městské opevnění.

Samo městečko působilo trochu ponurým dojmem, protože se památky neudržovaly, ale i tak se mi líbilo právě kvůli nim a taky pro své umístění v pěkném prostředí. V okolí byly i nějaké kempy, tramská osada, stanové tábořiště, a tak podobně.

Ráda jsme tam chodila na dlouhé procházky, anebo si zajela vlakem do okolních míst. Moc se mi ta cesta líbila, protože všude byly skály a krátké tunely, které dodávaly tomuto místu nepopsatelné kouzlo. Taky pohled na klikatící se řeku Sázavu a vodáky byl příjemný. Všechna ta krása kolem mě smířovala s ponurostí ubytovny.

5.

Když jsem si později sepisovala zážitky, které jsem prožívala při této práci a skládala z nich příběhy, ztvárnila jsem svou osobu pod jménem Žaneta.

Asi proto, že se mi toto jméno líbí, a kdybych měla dceru, jmenovala by se Žaneta nebo Denisa. Dcera se mi nenarodila, zato mám tři syny. Avšak ten nejmladší se snachou mně udělali radost tím, že mě obdarovali nejen vnukem Filípem, ale taky vnučkou Deniskou. Takže mi aspoň částečně splnili mé dávné přání.

Nu... a Žaneta figuruje v mých příbězích.

Pan Krupský

Ten tichý dům ještě spí. Koruny stromů lehce šumí ve větru a jemný vánek si s listy jen tak jemně pohrává. Temná okna domu jsou jako slepá. Ještě je brzy. Někde v dálce zahouká sýček. A opět se vše ponoří do ticha.

Mraky pomalu plují oblohou a na dalekém obzoru se najednou objeví první průkopník, jeden jediný paprsek slunce, který se pomalu dere kupředu. A už ten malý drzoun vydobývá místo paprskům dalším.

A tu... jako by se vše probudilo ze zakletí. Je slyšet pískání vláčku, které je čím dál zřetelnější a pomalu nabývá na síle.

V jediném dosud spoře osvětleném okénku, nyní zaplá světlo naplno. Dům se probouzí.

Žaneta zůstala v údivu stát na prahu pokoje. Sestra Helena za ní jen tak podotkla: „To je pan Krupský. Včera nastoupil. Řeknu ti, to je teda dílo.“

„Že ještě nespí?“ podivila se Žaneta.

„Ten nespí celou noc,“ mávla Helenka rukou unaveně: „Celou dobu courá, je neklidný, otvírá lidem pokoje, pouští na záchodě vodu a co dělá dál, to sama poznáš. Jsem úplně vyřízená.“

Nyní pán sedí na židli v nehybné pozici, zabalený do deky a klepe se zimou.

„Už je unavený,“ vzdychla si sestřička, „bodejť by ne, po takovém náporu za celou noc. Pojd', Žanet, prosím tě, dokud je klid. Předám ti službu, vypijeme kafe a letím.“

To bylo ráno. V poledne už sestry ve službě, Žaneta s Hermínou, padaly únavou. A to byly dneska dvě. Častokrát to musela zvládat jen jedna. Nebyli lidi. Za tyto peníze se do takovéto práce nikdo nehrnul. Do nedoceněné práce.

S kolegyní Hermínou bylo vůbec těžké pořízení.

Byla sice v jednom kole, ale práci si neuměla rozvrhnout, a tak většinou kolem sebe vytvářela chaos. Ostatní kolegyně si raději vše zvládaly samy, protože Hermína vnášela do všeho spíše zmatky.

Dneska ale zaplat' pánbůh za ni. Alespoň naháněla pořád někde pomateného pana Krupského, připravila na koupel a

opatřila klienty, které Žaneta rychle brala do sprchy, a postarala se o hladové krky, když únavou padající kolegyně zasedla k nezbytné dokumentaci.

Bylo toho víc, protože je dnes čekala vizita.

Jednou za týden sem docházel doktor, a tak bylo potřeba připravit dekursy klientů, na které bylo nutné se podívat, vypsát léky, které se musely předepsat, nachystat recepty...

„Prosím tě, dělej si všechno ty s doktorem kolem papírů a vizity!“ říkala Hermína pokaždé. Já se raději postarám o ostatní. Víš, že já nemám ráda papírování,“

Žaneta rychle nadepisovala recepty, kam poté lékař dopisoval léky pro jednotlivé pacienty a zatímco studoval další, recepty razítkovala a připisovala léky na seznam pro lékárnu. Poté navštěvovali klienty, kteří to potřebovali. Pan Krupský byl mezi nimi.

„No potěš pánbůh,“ povzdychl si pan doktor: „Další do sbírky...“

Nemyslel to nijak zle. Ale tato těžká a ubíjející práce někdy nutila zúčastněné k podobným výrokům.

Protože pan Krupský – to bylo skutečně dílo.

Všichni se o tom v následujících dnech dokonale přesvědčili. Vynalézavý pán by zaměstnal jednu asistentku jenom pro sebe.

Největší jeho mánie byla neustálé hledání klíčů. Byl to původně inženýr, který kdoví kde pracoval a co s tím měly klíče společného. Faktem ale bylo, že je pořád hledal.

Jelikož je nikde nenalézal, ocitl se každou chvílí v nějakém pokoji s naléhavou otázkou, jestli přítomní nevědí, kde jsou klíče. Někdy jim uvěřil, že nevědí. Jindy ne... a pak byl nepříjemný. Někteří však, a těch byla většina, na něj vůbec nereagovali, protože, po pravdě řečeno, měli svůj, jiný svět.

Tehdy pana Krupského popadl amok a začal být zlý. Naléhavě se dožadoval svého, třepal s nebohými nechápajícími lidmi a křičel na ně, aby mu dali klíče. Zkrátka, byl to přímo horor.

Pak si povšiml klíčů, které byly na věšáčku za dveřmi v rohu na sesterně. Ta bývala totiž otevřená dokořán a zamykala se jediné tehdy, když šly sestry někam dál mimo patro. Než si všichni zvykli, že je budou muset schovávat, sebral pan Krupský několikrát klíče, které mu padly do rukou, a spokojen se s nimi vydal odemykat nějaké neodemčené dveře. Za chvíli byl ovšem silně nespokojen, protože mu to samozřejmě nešlo.

Další takový zvyk nového pána byl, že si sundával kalhoty a se svou obnaženou chloubou korzoval po chodbách, čímž vyděsil přítomné dámy. Také chodil rád do koupelny, za níž bylo WC, společné pro všechny. Paní Hálková zažila šok, když milý pán najednou otevřel dveře malé místnůstky, kterou zrovna byla nucena použít, zůstal na ni upřeně koukat a nemínil vůbec odejít. Po jejím několikerém zoufalém zaječení, aby zmizel, tedy poslechl, ale přemístil se pouze do koupelny, kudy musela paní projít. Tam udělal to, co měl ve zvyku a co se zde stalo jeho oblíbenou činností. Pustil vodu do umývadla, a jal se oplachovat

jeden svůj orgán, kteroužto činnost by měl dělat sám a beze svědků.

„Sestřičko, on si ho tam normálně vytáhl a pouštěl si na něj vodu,“ vykládala později paní Hálková Žanetě s očima navrch hlavy. „Ale sestřičko, to je chlap, že?“

S panem Krupským bylo opravdu těžké pořízení. Když ho náhle napadlo vykonávat svou malou potřebu na terase, byli všichni rádi, že si alespoň stoupnul ke kraji a nedělal to někde uvnitř. Protože se našli i tací, kteří to s gustem prováděli. Na terase to bylo přece jenom přijatelnější, i když jemu bylo srdečně jedno, jestli jsou tam lidé a jací. Takže několikrát vylekal přítomné dámy i náhodné návštěvy.

Pan Krupský musel kdysi bývat nějaký domácí kutil a koumák, protože měl taky období, kdy zase hledal technický olej a chtěl naolejovávat panty u dveří. Olej samozřejmě nenašel, a tak ukořistil v kuchyňce maggi a s tímto produktem chodil a „olejoval.“ Zkrátka tento člověk by zaměstnal opravdu celý regiment osobních asistentů. Všichni z něho byli na mrtvici. Neustále museli řešit malé a velké prohřešky neposedného pána, hledat ho nebo vyhánět z pokojů, kde působil pozdvižení a znepokojoval už tak dost problematické uživatele. Nikdy nikdo nevěděl, co od něj může čekat. Jeho vynalézavost neznala mezí.

Ale ať dělal, co dělal, nejvíce u něho převládala naléhavá otázka: „Kde jsou klíče?“

Jednou sloužily Žaneta s Pavlínou spolu. Přicházely zrovna ke kuchyňce, kde stál zoufalý pan Krupský, který je překvapil nečekanou otázkou: „Neviděli jste někde citrón?“

„Citrón odjel do Prahy,“ odpověděla pohotově Pavlína.

Pan Krupský se zamyslel, chvíli mlčel a pak s dost nešťastným výrazem ve tváři odpověděl: „Aha. Tak to už se asi nevrátí, že?“

I když si později holky říkaly, že to dělat neměly, protože ten výraz pana Krupského byl vpravdě tragický, a on to zřejmě za tragédii pokládal, v té chvíli zkrátka vyprskly a rozesmály se naplno tak, jak už se dlouho nezasmály.

Pan Krupský byl zkrátka originál. Takový, na který se nezapomíná.

Když zemřel, zjistili všichni jedině. Něco tu chybí. Dával všem zabrat, zaměstnával šíleným způsobem už tak dost uhoněný personál, všichni mysleli, že se z něj zblázní a prožívali služby nečekaných situací i zvrátů a noci plné hrůzy. Když se střídaly směny, když si kolegové šli někam posedět nebo se někde potkali, tak jako první po pozdravu následovala otázka: „Co nového? A co pan Krupský?“

Ten člověk zaměstnával mysl všech i mimo pracovní dobu. A to teď najednou ustalo.

Zkrátka pan Krupský byl opravdu originál. Nikdo na něho nezapomněl.

6.

Sešit hlášení sester sloužil k povšechnému sdělení pro střídající službu, co se během té předešlé událo. Pokud ještě nebyly na oddělení počítače, zapisovaly se do hlášení základní údaje, kdo slouží, kdo z klientů je v nemocnici nebo na propustce atd., doplněné mimořádnými informacemi, například zhoršení zdravotního stavu klientů, změny chování či exitus. Často by nezasvěcený laik nevěřil vlastním očím. Události jsou někdy úsměvné, někdy smutné. Zde je bez udání data a se změnou jmen několik dávno už zapomenutých zápisků jednoho zařízení tak, jak je službu konající sestry zaznamenávaly.

Střípky událostí

Helena: Paní Široká celý den bouchala na dveře, číhala za dveřmi, každou chvíli na někoho vyjukla, mířila na něj berlí a vykřikla: „Ruce vzhůru.“ Já sama se lekla tak, až mi spad tlakoměr. Zklidnila se až odpoledne po své dávkce Buronilu.

Pavčina: Pí Karlíková silně pokálena, omlouvám se, umyla jsem ji jen částečně, kopala, sprostě nadávala, bila mě a křečovitě se držela hrazdy, takže jsem ji nemohla umýt.

Denisa: Pan Šambera – pleny už nesundává, dělá-li se s ním něco, s čím nesouhlasí, pere se, mlátí okolo sebe, sprostě nadává.

V 0. 00 cestoval svlečený po chodbě, dobýval se do pokoje č. 11. Uložen, přebalen.

Helena: Klienti na pokojích 11, 14, 20 – sundali pleny a pomočili, co se dalo. Zamykat skříňky na pokoji č. 21, paní Široká a Ptáčníková si vytáhly oblečení a narvaly na sebe, co mohly.

Anděla: P. Krupský – stále vyžaduje pozornost. Courá celou noc i po Buronilu 50!!

Denisa: Pí Skácelová rozpárala péřový polštář a do něj nacpala rádio, skleničku, obrázek, plyšového medvěda atd.

Pavčina: Pan Krupský – velmi agresivním způsobem se dožadoval odemčení kuchyňky. Když jsem rozdávala léky na třetím patře, napadl paní Mackovou, klepal s ní a řval, aby mu dala klíče. Pomočil postel a podlahu a přibližně každé tři čtvrtě hodiny ho vodím na WC močit.

Žaneta: P. Krupský celou noc rušil, otvíral různé dveře a děsil klienty na pokojích. Situace neúnosná! Nutné řešení!

Karolína: Pan Krupský celý den chodí do kuchyňky a vyžaduje pozornost. Pořád hledá klíče a několikrát už někomu klíče i vzal, musíme se na to zaměřit.

Žaneta: Paní Veselá ucpala umyvadlo plenou, pustila vodu a způsobila málem potopu. Než jsem však vše uvedla do pořádku, byla znepokojena spousta klientů, protože pan Krupský neustále rušil, vyděsil paní Maršálkovou tak, až křičela strachy.

Denisa: P. Krupský – v noci budí klienty, není možné zamykat všechny pokoje, do kterých chodí. Zamkne-li se pokoj 10, buší na dveře nejen Krupský, ale i Šambera.

Pavčina: P. Krupský – dnes týral a moc. Vše si umí otevřít, branku na schodišti a přišel za mnou až do suterénu. Ve tři ráno vyděsil paní Akrovou. Pan Ostrčil odmítá prášky a je agresivní.

Žaneta: P. Krupský neustále cestoval a dožadoval se různých věcí, klepal na dveře, např. od kuchyňky nebo terasy. P. Karlíková pokálená od hlavy k patě, celá postel. Vysprchována, vše uvedeno do pořádku.

Žaneta: Pan Hájek se před panem Krupským zamknul, bála jsem se, že se mu něco stalo a musela jsem se k němu dobývat. Když pan Krupský konečně usnul, zase se pokálel Šambera, a než jsem ho dala do pořádku, probudil se opět Krupský. Bojí se ho paní Macková, Rymavská, Křepská a p. Milíčková se ho vylekala tak, že přestala raději křičet, aby tam za ní náhodou zase nešel. Vlezl za mnou i na WC.

Pan Ostrčil stále odmítá léky.

Žaneta: Hlídat paní Čendovou, odkrývá paní Farnovou a krade jí zajička. Pan Ostrčil odmítá léky kromě Sodantonu a Bistonu. V noci dávat pozor na paní Milíčkovou, odstrkuje nohama podhlavník, který jí dáváme, aby neupadla. Podařilo se jí to, spadla pod postel, naštěstí se jí nic nestalo. Měla jsem co dělat, abych ji dostala zpátky.

P. Krupský vydržel být v klidu asi dvě hodiny, ale pak začal znovu chodit a rušit.

Anděla: Paní Macková vzbudila celé oddělení svým zpěvem. Je to už každou noc, čím dál horší a hlasitější. Nezmlkla ani po Tiapridalu. Paní Ptáčníková a Široká pořádaly celou noc módní přehlídku, neustále na sebe navlékaly a svlékaly různé oblečení. Situace se musí vyřešit a domluvit zámek na jejich skříňky.

Pan Krupský skoro celou noc nespal a zlobil.

Pavčina: P. Ostrčil stále odmítá léky a je agresivní. Pí. Nechvalná, mluví z cesty čím dál víc a častěji. Pan Krupský rozšířil svoji činnost, krade klíče z věšácků na sesterně a nechce je vrátit. P. Šambera došel po schodech až do prvního patra.

Pavčina - vzkaz vrchní sestře: Leničko, prosíme tě na kolenou, zachraň nás a nech co nejdříve odvézt toho tyrana do blázince se zostřeným režimem.

Se slzami v očích děkuje celý kolektiv.

Helena: Krupský – neúnosný pro zdejší oddělení. Týravý, močí do umývadla, těžko zvládnutelný duševně i tělesně. Šambera – střídají se spolu. Budí jeden druhého.

Pavčina: Pan Ostrčil odmítá léky.

Žaneta: P. Krupský byl opět aktivní, pořád hledal brousek a chtěl nabrousit příborový nůž. Potom se zase chtěl dostat do kuchyňky, klepal se Šamberou, aby mu dal klíče, hádal se s p. Ostrčilem apod.

Žaneta: Krupský – dělá neuvěřitelné věci, předvádí své mužství, chodící po chodbě. Pozor!!! Vypíná všechny šňůry ze zásuvek. Močí z terasy.

Denisa: P. Šambera je čím dál horší, sundává pleny a vstává z postele, poté vždy upadne. P. Krupský – do tmy sedí na balkoně, v noci ruší. Hájek – sundává pleny. Veselá – stále pouští ve sprše vodu. V noci klid do 3.00, pak rušno do 6.00.

Denisa: Pan Ostrčil – 2.00 dostal epileptický záchvat, po odeznění ošetřen, podání léku per rektu, poté usnul. Ráno v 5.30 se objevil náhle na schodišti, upadl a zlomil si ruku. Volána RZS, odvezen do nemocnice

Žaneta: Paní Hladká – zpívá už každou noc. Tuto noc zpívala tři hodiny dokola hymnu v nezkrácené verzi, i slovenskou část. Ruší ostatní a ti potom zlobí taky. Někdo močí i dvakrát za noc před pokojem paní Pokorné, a když má otevřeny dveře, tak i v jejím pokoji a u WC.

Závěr: Toto byla jen malá ukázka ze sešitu denního a nočního hlášení. Nutno podotknout, že všechny tyto situace byly daleko dramatičtější. Jakákoliv shoda jmen je čistě náhodná a také tyto události již dávno upadly v zapomnění.

7.

„Bohužel jakmile u člověka dojde ke změnám na mozku, způsobených degenerací, jde o nevyléčitelné onemocnění, které se projevuje postupnou ztrátou nervových buněk. Jelikož neznáme příčinu nemoci, nevíme zatím nic o možnostech její prevence.

V dnešní době již existují dostupné látky, které dokážou působit příznivě na mozkovou tkáň i nervové funkce a mít vliv na průběh choroby, avšak nezastaví ji. Ovšem stále platí, že čím dříve dojde k diagnostice onemocnění, tím pro pacienta lépe. Problém je v tom, že většina lidí počátečním příznakům nevěnuje příliš pozornosti.“

Sedíme v lavicích a se zájmem posloucháme přednášku o tom, co ze své profesní praxe tak dobře známe.

Lidi s Parkinsonovou a hlavně Alzheimerovou chorobou jsem v tomto zaměstnání poznala většinu. Největší hrůzu mi však nahání ALS – amyotrofická laterální skleróza, se kterou jsem se osobně nesetkala. Já mám největší zkušenosti s Alzheimerovou nemocí. A jako bych si v hlavě promítala film a vracela se k jednotlivým pasážím, v hlavě mi probleskne vzpomínka na jednu paní.

Emilka

Kde to jsem? Jak jsem se tu dostala? Panebože, co budu dělat? Nevím, kam patřím, kde mám jít... a proč nejsem doma. Vždyť ještě včera jsem vařila dětem oběd. Mám strach, mám obrovský strach! Všechno je tu tak neznámé, tak cizí, tak...

Taková dlouhá chodba! Do kterých dveří mám vejít? Kde je kdo? Proč mi nikdo nepomůže? Chci domů, ach bože, já chci domů. Bojím se, bojím...

„Frantóóó!!!“

Po chodbách budovy bloudí zmatená paní. Je tak nešťastná a tak strašně bezradná! Zoufalost z ní přímo prýští. Nechápe, kde se tady vzala, nerozumí vůbec ničemu. Je bez sebe strachem. Vždyť ještě před chvílí byla doma, a teď najednou...

„Franto!“ volá. A pak znovu: „Frantóóó...“

Vtom se odněkud vynoří uspěchaná sestřička ve stejnokroji a vezme nešťastnou paní za ruku. „Pojďte paní Slámová do pokojíčku,“ pobídne ji vlídně.

Emilie Slámová stojí vylekaně v místnosti a rozhlíží se kolem. Nezná to tady a chtěla by už být doma. Franta ji bude určitě hledat. Slíbili si přece, že půjdou na procházku s Puntíkem a zajdou taky na hřbitov. Od té doby, co děti vylétly z hnízda, chodí takto vpoledvečer s pejskem každý den.

Paní si neuvědomuje, že je zpátky v daleké minulosti... a že její manžel Franta už deset let nežije. Po jeho smrti Alzheimer zaútočil obrovskou silou a pouze sem, tam přestal vystrkovat růžky. Děti se hodně snažily, ale ustály to jen necelý rok. Byly

hodně zaměstnané... a nebezpečí, že maminka sama doma provede nějakou nenapravitelnou a tragickou chybu, bylo čím dál větší.

Ostatně spousta nemilých událostí se za tu dobu přihodila, a tak si všichni oddechli, když se jim podařilo paní umístit do zařízení, kde bylo o ni postaráno. Byla zde už přes devět let, a přesto většinu času nevěděla, kde je, proč tu je, a jak se tady ocitla.

A bylo to čím dál horší.

Zpočátku měla volný pohyb, chodila na jídlo do přízemí a debatovala s ostatními.

„Sestřičko, kam mám jít?“ ptávala se většinou, když bloudila budovou.

Sestřička nebo někdo z klientů ji vždy zavedli do jídelny nebo pokojíku. Emilka však během několika minut zapomínala kde je, a tak byla pořád někým směřována.

„Já jsem tady nová, víte? Vůbec to tu neznám,“ říkala často.

„Co mám dělat?“ ozýval se každou chvíli její zoufalý hlásek. „Já bych tak do toho kopl! Nepotřebujete s něčím pomoci? Nudím se,“ obracela se na každého.

Zajímavé, že vzápětí měla v mysli opět temno, avšak jakmile kolem ní prošla pracovnice Oldřiška, která nosila do pokojů čisté prádlo, svítko Emilce náhle v hlavě a zahrozila jí prstem: „Kdypak spolu konečně někam půjdeme? Tak dlouho si to slibujeme.“

Ola totiž kdysi paní slíbila, že ji vezme do cukrárny, kde si dají něco dobrého a štamprličku becherovky. Tu měla paní Slámová moc ráda.

„To víte, že zajdeme,“ ujišťovala ji Oldřiška pokaždé s přesvědčením, že Emilka stejně zapomene.

Ta si častokrát na to při jejich setkání opravdu nevzpomněla a tvářila se, jako by tuto osobu viděla poprvé v životě.

Ale pak byly také chvíle, kdy jen při pohledu na ni něco v jejím mozku náhle zapracovalo, a osvětlená Emilka zvolala: „Tak co bude s tou cukrárnou? Mám dojem, že pořád jenom slibujete...“

Je zvláštní to zákoutí lidské duše.

Paní Emilka postupem času zapomínala víc a víc, až nastala chvíle, kdy začínala bloudit a ztrácet se tak, že ji museli v pokojíku zamykat. Jinak to opravdu nešlo. Už jen občas si vzpomněla na svého Frantu, na cukrárnu, na štamprličku becherovky...

Čím dál méně měla světlé chvílky, bylo to však už jen sporadicky. Většinu času prodlela ve svém pokojíku v křesle nebo na posteli a klímala. Po obědě jí udělali kafičko, a to byla spokojená. Často si myslela, že je v hotelu nebo v nemocnici.

„Sestři, jak dlouho tady budu?“ ptávala se někdy. „Frantovi se po mě určitě stýská.

Jednou se po manželovi pídila tak vehementně, že jí už značně vytížená sestra odpověděla:

„Paní Emilko, váš muž je už několik let tam,“ ukázala směrem nahoru.

„A jak je to možné?“ podivila se paní. „Proč mi nic neřekl?“

Druhá sestra se musela otočit, aby nevypřskla smíchem, který se proti její vůli dral na povrch. Je to tak, různé události i situace jsou zde tragikomické.

Paní často vysvětluje, že je tady v takovém domově, kde se o ni starají, aby se jí nic nestalo. Děti musí pracovat a nemůžou ji doma samotnou nechat. Přicházejí na návštěvu.

Paní kýve hlavou a chápe. Ale během pár minut už zase nic neví. Rozhlíží se vylekaně kolem... a každou chvíli se ozývá její volání: „Frantóó... Kde jste kdo? Kde to jsem?“

Neví, že před pěti minutami zde byl syn. Když jí to sestřička říká, nevěří. Zlobí se a ani důkaz – sáček kafe nebo nějaké pamlsky synem donesené, ji nepřesvědčí. Nejednou se stává, že naopak tvrdí svým dětem, že nedostala najíst.

Dlouho trvalo, než pochopily, že na to prostě zapomněla.

„Nedali mi a nedali!“ opakuje tvrdošíjně maminka, až ji párkrát usvědčí ze lži talíř, ještě se zbytky jídla, zašitý pod polštářem. Děti už nyní vědí své.

V noci má Emilka špatný spánek. Jakby taky ne, když většinu dne prodříme. A tak dostává silné prášky. Působí to však na ni opačně. Popleteně bloudí po místnosti a většinu času probdívá. Je to svízeľ, když musí být zamčená, aby neutíkala a sestry nestrávily celou noc hledáním paní po budově.

Ta na pokoji chodí a zase si lehne a opět vstane, posadí se do křesla, anebo kouká skrze mříže ven. Vrhne se ke dveřím, když uslyší odemykání zámku.

„Paní Slámová, pročpak nespíte?“ ptá se neznámá osoba.
„Pojďte do postele.“

„Co tady dělám?“ odpoví paní nešťastně. „Kde jsem se tu vzala? Šla jsem pro travu králíkům a chvílku jsem si zdřímla. Kde mám ten trakař s travou?“

Unavená sestra si povzdychne a jako stroj paní znovu trpělivě vysvětluje...

Stále dokola, stále dokola, opakuje si v duchu, když opět míří na sesternu. Neustále stejné reakce, chování, otázky i odpovědi. Jak učebnicové. To je tragédie stařeckých demencí. Nikdo netušíme, jak můžeme sami skončit.

Je to tak. Chování těchto lidí je typické a jen pánbůh ví, co se jim honí v hlavě.

Emilce se honilo všelicos, ale že dokáže neuvěřitelnou věc, to nenapadlo nikoho.

Jednou si zkrátka dopoledne dřímala v posteli, po nějaké době vstala v dobré náladě, a proud souvislých myšlenek neodbytně ovládl její mysl.

Byl krásný den a oknem prosvítalo jarní sluníčko.

Zajedu si někam na dobrý oběd, dám si zákusek, kafičko a štamprličku, pomyslela si. Nevím, co je tohle za hotel, ale Franta mi to určitě vysvětlí. Než přijde, budu zpátky.

Paní křepce vykročila ke skříni, vybrala si oblečení a hodila se do gala. Z nočního stolku si vytáhla kabelku a podívala se do peněženky. Spokojeně pokývala hlavou. To by jí mohlo stačit.

Podívala se do zrcadla, upravila účes, nakrémovala obličej, i růž si nanasla. Ještě apartní klobouček.

Tak! Byla vypravena.

Z chodby se ozývaly hlasy a šum. Chytře počkala, než všechno utichlo. Pak opatrně vykoukla ze dveří, nikde nikdo. A tak se potichu vydala chodbou.

Bůhví, jaký instinkt v utíkající klientce vyvolal jakýsi pud sebezáchovy a správná rozhodnutí. Rafinovaně se schovávala v zákoutích a čekala, kdy bude vzduch čistý. Podařilo se jí seběhnout do přízemí a ukrýt se na toaletě. Nějakým záhadným způsobem pochopila, že hlavní dveře bývají zamčené.

Zkoušela to tedy jinudy a měla štěstí. Údržbář s pomocníkem Viktorem zrovna vynášeli něco ven a nezavřeli dveře dílny. Paní proklouzla a sedla si honem na lavičku za domem. Teď už jí zbývala jen jediná překážka. Zamčená branka.

Ten den přála Emilce opravdová souhra náhod. Neboť soběstačný klient, pan doktor Havránek, šel právě z procházky a od branky měl svůj klíč. Paní neznal, protože většinu času trávila na pokoji, kam jí donášeli i jídlo.

„Pustíte mě, pane?“ řekla dáma důstojně a galantní muž nic nenamítal. Myslel si, že to byla nějaká návštěva. Ani ve snu by ho nenapadlo, že by někdo jiný než on, zaměstnanci nebo návštěvníci klientů, chodil volně po areálu, a tak elegantní ženě vyhověl.

Paní se vydala po cestičce a posléze přecházela můstek přes řeku. V té chvíli zrovna Oldřiška, která šla na svou každodenní

odpolední službu do prádelny, vystoupila z vlaku, seběhla z kopečka a namířila si to na lavičku. Zamyšlená téměř nevnímala protijdoucí paní. Kdyby ta nepromluvila, asi by se obě dámy minuly a události příští by byly hodně dramatické.

Emilku, která doposud překonala všechna úskalí, však napadlo zeptat se na vlak. A v té chvíli byl její další osud zpečetěn.

Oldřiška zpozorněla, vyjekla a chytila paní za ruku: „Paní Slámová, vy jste utekla,“ zvolala nevěřicně.

Paní pochopila, že je něco špatně, ale už bylo pozdě. Oldřiška ji drapla pod křídlo a vzpouzející otočila čelem vzad. Vyvinula všechno možné úsilí, aby ji uklidnila a řekla jí, že půjdou spolu na kafičko a na zákusek do hotelu. Emilka se jí důvěřivě poddala a po cestě šťastně žvatlala, jak si dá dobrý oběd... a jak si potom spolu zajdou do cukrárny.

Dvě setry málem zcepeněly, když jim Oldřiška přivedla ztracenou dceru domů. Nestačily si ani povšimnout, že zmizela. Běhaly po oddělení, koupaly klienty a nevěděly zkrátka, kam dřív skočit.

Jakpak by je mohlo napadnout, že někdo zapomněl otočit klíčem v zámku pokoje paní Emilky. Chytaly se za hlavu, když si uvědomily, co by se mohlo stát, kdyby Oldřiška paní nepotkala. Ta mohla ujet bůhvíkam... a kdoví, za jak dlouho a kde by se našla.

Teď už spokojeně seděla ve svém pokojíčku a jedla oběd, který jí zrovna přinesli.

To je ale pěkný hotel, pomyslela si, když se rozhlédla kolem. Jen doufám, že mě Franta nenechá dlouho čekat. Jinak půjdu ven a zajdu si do cukrárny.

Vtom se rozlétly dveře a dovnitř vklouzla Oldřiška.

„Říkaly jsme si, že si spolu dáme kafičko a zákusek, paní Emilko,“ zahlaholila ve dveřích a položila na stolek podnos se dvěma šálky vonící kávy a lákavými talířky. „Tak nám to tady nesu.“

„To jste hodná,“ usmála se paní jako sluníčko, opatrně dala na sebe talíře od oběda, pečlivě složila příbor a posunula vše na stranu. „Už jsem myslela, že jste na mě zapoměla.“

„Ne, nezapoměla,“ řekla Oldřiška. „Vždyť jsem vám to slíbila. A sliby se mají plnit.“

„Ano, to mají,“ odpověděla paní šibalsky. „Kdybyste nepřišla, zajela bych si vlakem do Sázavy. Dala bych si oběd a pivo a...“ rozhlédla se kolem.

„Co je tohle za hotel?“ naklonila se ke své společnosti: „Nevíte, kdy přijde Franta?“

„Asi se někde zdržel,“ odpověděla Oldřiška klidně. „Tak se spolu zatím pomějeme, ano? Naliju vám tu štamprličku.“

Sáhla do kapsy a vytáhla odsud malinkou lahvičku becherovky. Zlatavá tekutina přímo zazpívala, když ji nalévala do malinkého štamprlátka.

Emilce se rozzářily oči... a po tváři se jí rozlil šťastný úsměv. Ten úsměv jí zůstal i poté, když sympatická společnost musela odejít za svými povinnostmi.

Spokojeně se natáhla na postel a pomyslela si: Jak jsou ale příjemné sestřičky v této nemocnici. Až přijde Franta, budu mu to všechno vyprávět.

8.

Příběh Emílie Slámové byl výjimečný tím, že jí bylo, i když neúmyslně, umožněno opustit pokoj a následně celé zařízení. Zařízení, které mělo sloužit k tomu, aby z něj klienti neutíkali. Ale jakékoliv opatření nepomůže, když selže lidský faktor. A tady se jich sešlo víc. Já jsem v tomto zaměstnání zažila útěků docela dost. Zkrátka, jsme jenom lidé, a člověk není robot nebo fotobuňka. Někdy stačí tak málo!

Prožité příběhy dalších lidí mi defilují v mysli... a já nevím, který mě dojímá víc.

Tady je další, který mě hodně chytil za srdce.

Lojzíček

Chování lidí je hodně ovlivněno okolím. Také uživatelé různých ústavů přímé péče často reagují tak, jak se k nim jednotliví pracovníci chovají. Hodně pomůže trpělivost, laskavost a dobré slovo. Není to ovšem pravidlem vždy. Jsme lidé různí a dle toho se projevujeme. Někdy je na místě přísnost, jindy nikoliv a častokrát na agresivního jedince nezabere ani laskavost. Vše bývá složité a individuální a mnohdy je těžké přijít na to, co na kterého člověka platí.

Když Žaneta nastoupila do ústavu, trvalo jí docela dlouhou dobu, než si zvykla na to, jak se někteří lidé chovají a jaké mají

problémy. První dny to byl obrovský šok, nejen tím, jakou práci to obnáší, a co můžou lidé nesvéprávní nebo s různým stupněm demence dokázat.

Ale také tím, jakou podobu má lidské utrpení.

Když o něm slyšíme, jedno nám to není, ale dotýká se nás vše méně, než když je vidíme. Pokud se ale staneme jakoukoliv jeho součástí a vtáhne nás do sebe, je to strašná zátěž na psychiku.

Záleží na povaze každého z nás, na vnitřní citlivosti a zranitelnosti, jak se s tím dokážeme srovnat.

Žaneta poznala, že sestry, které tuto práci vykonávaly odjakživa, si tak zvykly, že už jim to ani nepřišlo, a tak nějak otupěly, obrnily se.

Byl to obranný reflex. Zažila agresivitu některých klientů a nervózní sestry, které s nimi jednaly docela bez servítků. Někdy to nešlo jinak.

Třeba takový Frantík, když ho chytly zuřivé záchvaty, napadal všechny kolem. Na toho se muselo obzvlášť opatrně, jednou hezky, jindy zase přísně, podle momentální situace. Holky podle jeho výrazu ve tváři a chování už věděly, jak na něj. Když před ním neukázaly strach, většinou poslechl, a pokud ho nechytly obzvlášť těžké formy záchvatů, celkem se dal zvládnout.

Otylka – na tu se muselo strašně opatrně. Bála se všeho, nechtělo se jí polykat léky, převlékat, koupat. Přísností by se to ještě více pokazilo. Zde musela být taktika a velká, velká trpělivost.

Kapitolou samotnou pro sebe, byl inkontinentní, ležící, pan Alois Šambera, který nechodil a nemluvil. Nesnesl však, když měl být jen trošičku znečištěnou plenu. Pak se dokázal vybičovat, vstát, dojít nějak ke dveřím a na chodbu. A to se stávalo několikrát za den. Zajímavé bylo, že když ho sestry chtěly dostat ke stolu nebo posadit na vozík, nebyl schopen udělat ani jeden krok a tahaly se s ním neskutečně.

Bylo by sem zapotřebí více ošetřovatelů – chlapů. Ale byli tady jenom dva, za ty peníze to nikdo dělat nechtěl, pochopitelně. Chlapi však přece jenom měli větší respekt a sílu. A také v dobách náhradních vojenských služeb byla pomoc civilkářů, kteří se zde střídali, velmi přínosná.

Žaneta pochopila, jak nevyzpytatelní pacienti jsou. Sestra Bohunka, která byla vcelku klidná osoba, s ní měla náhodou první služby a také ty dva dny, kdy byla v ústavu na zkoušku, než do něj rozhodla nastoupit. Díkybohu! Kdyby to byla Hermína, která velmi ráda vše zveličovala a komplikovala, tak by sem Žaneta nenastoupila nikdy. Bohunka zase neudělala víc, než bylo nezbytně nutné, ale zvládala vše v pohodě. Jen Žanetu někdy šokovala, když prováděla něco se vzpurnými klienty, kteří se bránili, většinou při ranní hygieně nebo oblékání. To létala sprostá slova z obou stran. Jinak se s ní však dělalo dobře.

Hned první pracovní den vrazila Žanetě do ruky misku s jídlem a řekla jí, ať jde nakrmit pana Aloise.

Žaneta se ho zpočátku velmi bála. Byl zlý, agresivní a v očích měl neustálou zášť. Krmení obnášelo posadit ho na posteli a

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Tam... na konečné stanici.
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.